

DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.11>
УДК 343.985

Юрій Мирошніченко

доктор юридичних наук, суддя Мукачівського міськрайонного суду Закарпатської області
м. Мукачеве, Україна
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9114-1495>
e-mail: zaruba264@gmail.com

Судове тлумачення та криміналістичне обґрунтування правил пред'явлення для впізнання

Розглянуто проблему достовірності та допустимості результатів пред'явлення для впізнання як однієї з найуразливіших слідчих дій. Мета полягала в поглибленні теоретичного розуміння впізнання як когнітивно-правового процесу, уточненні меж його допустимості та критеріїв об'єктивності. Дослідження здійснено на основі системно-структурного, когнітивно-психологічного та порівняльно-правового методів, що дало змогу виявити взаємозв'язок між процесуальними нормами та психологічними механізмами пам'яті. Установлено, що об'єктивність упізнання визначається не формальними ознаками процедури, а незалежністю пам'яті очевидця та відсутністю сугестивного впливу. Уточнено зміст принципу одноразового тестування пам'яті, визначено критерії когнітивної надійності та обґрунтовано доцільність застосування алгоритмів генерації фоторядів. Дійшли висновку про необхідність адаптації інноваційних методів упізнання (зокрема подвійного сліпого та послідовного) й інтеграції зарубіжного досвіду в національну практику.

Ключові слова: кримінальне провадження; пред'явлення для впізнання; когнітивно-правовий підхід; психологія пам'яті; сугестивний вплив; одноразове тестування пам'яті.

Постановка наукової проблеми. Пред'явлення для впізнання традиційно посідає центральне місце поміж слідчих (розшукових) дій, спрямованих на встановлення ідентичності осіб, предметів або інших об'єктів, які мають значення для кримінального провадження. Його результат часто відіграє вирішальну роль у доказуванні, проте залишається одним із найуразливіших з погляду достовірності та допустимості. Протокол упізнання може бути визнаний недопустимим доказом у разі відхилення від процесуальних вимог, що часто є наслідком неврахування психологічних закономірностей формування, збереження та відтворення образів у пам'яті очевидця.

Сучасна судова практика демонструє зміщення акценту з формальної відповідності процедури вимогам КПК України на її об'єктивність і когнітивну надійність. Це засвідчує потребу в міждисциплінарному переосмисленні інституту впізнання не лише як процесуального акту, а й як складного когнітивно-правового процесу, у межах якого взаємодіють юридичні, криміналістичні та психологічні чинники.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Інститут пред'явлення для впізнання традиційно є предметом інтенсивних наукових досліджень. Опрацюванню цієї проблематики присвятили свої праці А. Антошук, І. Басиста, А. Волобуєв, О. Волобуєва, К. Гриненко, М. Єфімов, А. Коваленко, В. Колесник, Я. Конюшенко, Б. Лук'янчиков, Є. Лук'янчиков, Є. Нирка, С. Харченко та ін.

Попри наявність значної кількості досліджень, присвячених теорії ідентифікації та процесуальним аспектам упізнання, у науці до сьогодні відсутнє єдине бачення критеріїв об'єктивності процедури та психологічних гарантій достовірності результатів. Недостатньо розробленими залишаються питання сугестивного впливу під час упізнання, ефек-

Юрій Мирошніченко

ФІНАНСУВАННЯ

Це дослідження не отримувало жодних спеціальних грантів від фінансуючих організацій у державному, комерційному чи некомерційному секторах.

ЗАСТЕРЕЖЕННЯ

Фінансуюча сторона не брала участі в розробці дизайну дослідження, зборі та аналізі даних, прийнятті рішення про публікацію або підготовці рукопису.

УЧАСНИКИ

Автор брав участь виключно в інтелектуальній дискусії, що лежить в основі цієї статті, дослідженні прецедентного права, написанні та редагуванні, і несе відповідальність за зміст та інтерпретацію.

ДЕКЛАРАЦІЯ ПРО КОНФЛІКТ ІНТЕРЕСІВ

Автор заявляє, що у нього немає конфлікту інтересів.

JUDICIAL INTERPRETATION AND CRIMINALISTIC JUSTIFICATION OF THE RULES FOR CONDUCTING IDENTIFICATION LINEUPS

The article examines the identification procedure as one of the most complex and vulnerable investigative actions in criminal proceedings. The scientific problem lies in the absence of an integrated approach to assessing the reliability of identification results that would combine legal, forensic, and cognitive perspectives. The study emphasizes that procedural formalism often fails to ensure evidentiary accuracy when the cognitive mechanisms of perception and memory are disregarded, leading to distortions and suggestive influences that undermine the objectivity of identification.

The purpose of the article is to deepen the theoretical understanding of identification as a cognitive-legal process, to clarify the concept of objectivity, and to develop scientific criteria for evaluating the reliability and admissibility of its results. The author argues that identification should be viewed not merely as a procedural act but as a complex interaction of psychological, legal, and evidentiary factors requiring interdisciplinary safeguards.

The research employs systemic-structural, formal-legal, cognitive-psychological, and comparative-legal methods. The novelty lies in integrating cognitive science findings into the legal framework, allowing for the identification of regularities in the formation, storage, and recall of visual images. Comparative analysis of foreign practice reveals the effectiveness of «double-blind» and «sequential» identification methods in minimizing suggestive influence.

The results show that reliability depends on the neutrality of the procedure and the cognitive independence of the identifying person. Repeated exposure or prior demonstration of objects distorts memory and violates the principle of single testing. The study introduces the concept of «cognitive objectivity» the ability of the procedure to preserve the authenticity of memory free from external influence and justifies the need to develop cognitive safety standards for investigative actions.

It is concluded that ensuring the truthfulness of identification requires moving beyond formal admissibility toward cognitively grounded evidentiary assessment, harmonizing procedural guarantees with the psychological mechanisms of human memory.

ту «зобов'язання» та порушення принципу одноразового тестування пам'яті, які безпосередньо впливають на оцінку доказів у суді.

Необхідність переосмислення усталених підходів зумовлюється також практичною потребою в науковому уточненні меж допустимості впізнання, визначенні його доказового значення та вдосконаленні процесуальних гарантій достовірності. У цьому контексті особливого значення набуває розроблення критерію об'єктивності впізнання, що має враховувати не лише формальні умови проведення слідчої дії, а й психологічну незалежність пам'яті особи, яка впізнає.

Мета статті — поглибити теоретичне розуміння пред'явлення для впізнання як складного когнітивно-правового процесу, що поєднує норми кримінального процесуального права та закономірності психології пам'яті; удосконалити наукові підходи до визначення його доказового значення й меж допустимості результатів; систематизувати типові помилки, що призводять до сугестивного впливу; а також уточнити принцип одноразового тестування пам'яті та критерію об'єктивності впізнання як гарантій достовірності доказів у кримінальному провадженні.

Викладення основного матеріалу дослідження. Пред'явлення для впізнання — це слідча дія, метою якої є ідентифікація об'єкта, що, за версією суб'єкта досудового розслідування, має відношення до кримінального провадження¹. Підставою для проведення цієї, як і будь-якої іншої слідчої (розшукової) дії, є наявність достатніх відомостей, що вказують на можливість досягнення її мети. Визначення слідчим / прокурором такої можливості ґрунтується на: 1) наявності очевидця, який сприймав об'єкт за сприятливих умов для цього обставин і надав відповідні показання; 2) виявленні ним упевненості у впізнанні об'єкта та наданні показань щодо його загальних та окремих ознак; 3) внутрішньому переконанні слідчого (прокурора) в тому, що надані очевидцем відомості щодо ознак об'єкта та обставин їх сприйняття є достатніми для його ідентифікації шляхом пред'явлення для впізнання².

Отже, перед тим як пред'явити особу для впізнання, слідчий, прокурор попередньо з'ясовує, чи може особа, яка впізнає, упізнати цю особу, опитує її про зовнішній вигляд і прикмети цієї особи, а також про обставини, за яких вона бачила цю особу, про що складає протокол. Якщо особа заявляє, що вона не може назвати прикмети, за якими впізнає особу, проте може впізнати її за сукупністю ознак, у протоколі зазначається, за сукупністю яких саме ознак вона може впізнати особу (ч. 1 ст. 228 КПК України)³.

Попри імперативність наведених норм, судовою практика демонструє окремі винятки. Наприклад, у справі, де свідки були давно знайомі з підозрюваним, Верховний Суд визнав протоколи впізнання допустимими, попри відсутність опису прикмет об'єкта, оскільки сформований у пам'яті образ усуває потребу в деталізації ознак⁴. Так само факт знайомства не робить докази неналежними, бо процедура слугує не лише збиранню, а й перевірці даних, зокрема показань потерпілого, що не заборонено законом⁵.

Однак таке впізнання має обмежене доказове значення. Якщо потерпілий / свідок знайомий з підозрюваним і назвав його під час допиту, процедура впізнання лише підтверджує показання, а не формує новий доказ, утрачаючи криміналістичну мету первинного ототожнення. Це створює ризик формального «закріплення» показань, яке суди мають

¹ Постанова Верховного Суду від 15.05.2025 р. у справі № 607/12421/22. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537719>.

² Волобуєв А. Пред'явлення особи для впізнання: пред'являти чи не пред'являти. Вісник Львівського університету. Серія юридична. 2025. Вип. 80. С. 286.

³ Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI (зі змін та допов.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

⁴ Постанова Верховного Суду від 05.04.2023 р. у справі № 683/1200/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144423>.

⁵ Постанова Верховного Суду від 20.09.2023 р. у справі № 760/149/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722042>.

оцінювати критично, визначаючи протокол підтвердження знайомства, а не ідентифікації, пов'язаної з кримінальним правопорушенням.

За необхідності впізнання може провадитися за фотознімками, матеріалами відеозапису (ч. 6 ст. 228 КПК України)⁶. Така необхідність може виникнути у разі смерті особи, яку необхідно впізнати, переховування підозрюваного від слідства, небажання потерпілого зустрічатися віч-на-віч зі злочинцем, з метою запобігання психологічного впливу підозрюваного на очевидця, для забезпечення його безпеки, коли матеріальний об'єкт зруйнований, пошкоджений або суттєво змінений тощо⁷.

Закон не визначає конкретного порядку отримання органом досудового розслідування фотознімків, які входять до фоторяду, а також необхідності відображення у протоколі слідчої дії даних про їх походження⁸, проте категорично вимагає, щоб особи на фотознімках були схожими за статтю, віком, зовнішністю та одягом на підозрюваного (ч. 7 ст. 228 КПК)⁹. В одному з кримінальних проваджень Верховний Суд визнав протоколи впізнання недопустимими з огляду на порушення цих вимог, зокрема через відмінності в кольорі та якості фотознімків, що спричинили суєстильний вплив¹⁰.

Тому для дотримання принципу візуальної однорідності слідчий має забезпечити ідентичність параметрів усіх фото: однаковий ракурс, міміка, освітлення, колір фону та якість друку тощо. З метою реалізації цього завдання корисно розглянути можливість упровадження сучасних технологій створення алгоритмів, що добирають або генерують зображення на основі опису підозрюваного, уникаючи ручного втручання¹¹.

У судовій практиці неодноразово виникали питання щодо правомірності проведення впізнання за фотознімками за можливості безпосереднього пред'явлення особи. Зрештою Верховний Суд дійшов висновку, що законодавством не передбачено необхідності обґрунтування та вмотивування слідчим проведення впізнання за фотознімками, що унеможливує визнання доказу недопустимим на цій підставі¹².

Слід зазначити, що впізнання реального об'єкта традиційно вважалося більш достовірним, ніж упізнання за фотознімком. Проте емпіричні дослідження в галузі криміналістичної психології не підтверджують цю гіпотезу та свідчать, що різниця в достовірності результатів застосування цих способів пред'явлення для впізнання є несуттєвою або відсутньою, а іноді фото- чи відеопред'явлення можуть бути навіть кращими. Адже їх простіше стандартизувати, забезпечуючи максимальну схожість статистів із підозрюваним, що знижує ризик суєстильного впізнання¹³. Саме тому огляд практики поліцейських департаментів США свідчить, що фоторяди є значно поширенішими (до 94 %) порівняно з «живими» пред'явленнями (майже 21 %)¹⁴.

Keywords: criminal proceedings, identification procedure, cognitive-legal approach, psychology of memory, suggestive influence, single-memory testing.

Yurii Myroshnychenko

GERICHTLICHE AUSLEGUNG UND KRIMINALISTISCHE BEGRÜNDUNG DER REGELN DER WAHLGEGENÜBERSTELLUNG ZUR IDENTIFIZIERUNG

Zusammenfassung. Untersucht wurde das Problem der Glaubwürdigkeit und Zulässigkeit der Ergebnisse der Wahlgegenüberstellung (Identifizierung) als einer der vulnerabelsten Ermittlungshandlungen. Das Ziel bestand in der Vertiefung des theoretischen Verständnisses der Identifizierung als kognitiv-rechtlichem Prozess, der Präzisierung der Grenzen ihrer Zulässigkeit und der Kriterien der Objektivität. Die Forschung erfolgte auf Basis systemstruktureller, kognitiv-psychologischer und rechtsvergleichender Methoden, was es ermöglichte, den Zusammenhang zwischen prozessualen Normen und psychologischen Gedächtnismechanismen aufzudecken. Es wurde festgestellt, dass die Objektivität der Identifizierung nicht durch formale Merkmale der Prozedur bestimmt wird, sondern durch die Unabhängigkeit des Gedächtnisses des Augenzeugen und das Fehlen suggestiver Beeinflussung. Präzisiert wurde der Inhalt des Prinzips des einmaligen Gedächtnistests, definiert wurden Kriterien der kognitiven Zuverlässigkeit und begründet wurde die Zweckmäßigkeit der Anwendung von Algorithmen zur Generierung von Bildreihen. Es wurde die Schlussfolgerung über die Notwendigkeit der Adaption innovativer Identifizierungsmethoden (insbesondere der Doppelblindstudie und der sequenziellen Methode) und der Integration ausländischer Erfahrungen in die nationale Praxis gezogen.

Schlüsselwörter: Strafverfahren, Wahlgegenüberstellung zur Identifizierung, kognitiv-rechtlicher Ansatz, Gedächtnispsychologie, suggestive Beeinflussung, einmaliger Gedächtnistest.

⁶ Кримінальний процесуальний кодекс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

⁷ Чаплинський К. О. Тактика пред'явлення для впізнання при розслідуванні злочинів проти життя здоров'я, волі та статевої недоторканності особи: навчально-практичний посібник. Дніпропетровськ: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2007. С. 42.

⁸ Постанова Верховного Суду від 08.02.2023 р. у справі № 201/2609/20. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930823>.

⁹ Кримінальний процесуальний кодекс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

¹⁰ Постанова Верховного Суду від 24.09.2020 р. у справі № 306/2629/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91855177>.

¹¹ Bell, R., Menne, N. M., Mayer, C., & Buchner, A. (2024). On the advantages of using AI-generated images of filler faces for creating fair lineups. *Scientific Reports*, 14(1), 12304. DOI: <https://doi.org/10.1038/s41598-024-63004-z>.

¹² Постанова Об'єднаної палати Касаційного кримінального суду Верховного Суду від 25.09.2023 р. у справі № 208/2160/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314>.

¹³ Fitzgerald R. J., Price H. L., Valentine T. Eyewitness identification: Live, photo, and video lineups. *Psychology, Public Policy, and Law*. 2018. Vol. 24, № 3. P. 307–325. DOI: 10.1037/law0000164.

¹⁴ Murphy G., Griswold M., Kubu B., Woods D., Berryessa C., Greene K., Berman J. A national survey of eyewitness identification procedures in law enforcement agencies. *Police Executive Research Forum*, 2013. URL: https://www.policeforum.org/assets/docs/Free_Online_Documents/

Yurii Myroshnychenko

INTERPRÉTATION JUDICIAIRE ET JUSTIFICATION MÉDICO- LÉGALE DES RÈGLES DE PRÉSENTATION À L'IDENTIFICATION

La question de la fiabilité et de l'admissibilité des résultats de la présentation à des fins d'identification, l'une des mesures d'enquête les plus vulnérables, a été examinée. L'objectif était d'approfondir la compréhension théorique de l'identification en tant que processus cognitif et juridique, de préciser les limites de son admissibilité et les critères d'objectivité. La recherche a été menée sur la base de méthodes systématiques et structurales, cognitives et psychologiques et comparatives et juridiques, ce qui a permis de mettre en évidence le lien entre les normes procédurales et les mécanismes psychologiques de la mémoire. Il a été établi que l'objectivité de l'identification n'est pas déterminée par les caractéristiques formelles de la procédure, mais par l'indépendance de la mémoire du témoin et l'absence d'influence suggestive. Le contenu du principe du test unique de la mémoire a été précisé, les critères de fiabilité cognitive ont été définis et la pertinence de l'utilisation d'algorithmes de génération de séries de photos a été justifiée. Nous sommes arrivés à la conclusion qu'il est nécessaire d'adapter les méthodes innovantes d'identification (en particulier le double aveugle et le séquentiel) et d'intégrer l'expérience étrangère dans la pratique nationale.

Mots-clés : procédure pénale; identification; approche cognitive et juridique; psychologie de la mémoire; influence suggestive; test unique de la mémoire.

Yurii Myroshnychenko

SĄDOWA INTERPRETACJA I KRYMINALISTYCZNE UZASADNIENIE ZASAD IDENTYFIKACJI

Artykuł dotyczy problemu wiarygodności i dopuszczalności wyników okazania jako jednej z najbardziej wrażliwych czynności śledczych. Celem opracowania jest pogłębienie teoretycznego rozumienia identyfikacji jako procesu poznawczego i praw-

Як свідчить аналіз судової практики, протоколи пред'явлення для впізнання визнаються недопустимими зазвичай за наявності порушень, що впливають на незалежність пам'яті свідка або спричиняють сугестивний ефект. Тобто допустимість доказів залежить від об'єктивності процедури, а не від формальних деталей, хоча вони теж важливі.

До прикладу, Верховний Суд визнав протокол допустимим попри помилку в нумерації фотознімків, оскільки фототаблиця та показання потерпілого в суді підтвердили ідентифікацію підозрюваного¹⁵. Натомість в іншій справі Верховний Суд виключив два протоколи: один — через неорідність фоторяду, другий — через порушення процедури (свідок указав на підозрюваного до того, як тому було запропоновано обрати місце в шерензі)¹⁶. Відсутність об'єктивного фіксування (фото / відео) посилює ці порушення, унеможлививши перевірку об'єктивності.

Отже, процесуальним законодавством, теорією та практикою кримінального судочинства сформульовано кілька заборон, порушення яких дискваліфікують результати впізнання. Так, зокрема, не допускається: 1) попередньо показувати особі, яка впізнає, особу, яка повинна бути пред'явлена для впізнання; 2) пред'являти особу для впізнання після проведення її впізнання за фотознімками, матеріалами відеозапису; 3) проводити повторне впізнання того самого об'єкта тією самою особою та за тими самими ознаками.

Ці правила пояснюються необхідністю забезпечення достовірності впізнання та запобігання сугестивному впливу на пам'ять особи. Сучасні рекомендації категорично закликають дотримувати правил одноразового тестування пам'яті, оскільки науково доведено, що повторне пред'явлення призводить до спотворення пам'яті та штучного завищення впевненості, що робить кінцевий доказ ненадійним¹⁷. Ще одна проблема полягає в тому, що свідки зазвичай залишаються вірними своєму початковому рішенняю щодо ідентифікації, навіть якщо воно неправильне (ефект зобов'язання)¹⁸.

Типовим прикладом заборони попередньої демонстрації є справа, де після вчинення розбою підозрюваних затримали «за гарячими слідами». Працівники поліції одразу показали їх свідкам, які вказали на затриманих¹⁹. Ця неформальна дія de facto виконує функцію впізнання, але без дотримання процесуальних гарантій, що автоматично порушує принцип одноразового тестування пам'яті. Тому проведення того ж дня слідчим офіційне впізнання суд визнав недопустимим доказом, оскільки попередній показ порушив вимоги ч. 1 ст. 228 КПК України²⁰ та скомпрометував незалежність пам'яті.

Заборона пред'явлення особи для впізнання після проведення впізнання за фотознімками або матеріалами відеозапису обумовлена тим, що після впізнання за фото пам'ять свідка стає «забрудненою» зображенням із фотографії. Під час наступного, навіть «живого» пред'явлення, свідок порівнює обличчя не з оригінальним злочинцем, а з образом із фото. Науково підтверджено, що повторна експозиція обличчя підозрюваного, яке вже було представлене в фоторяді, істотно збільшує ризик хибної ідентифікації під час другої спроби²¹. Тому в одному з кримінальних проваджень

Eyewitness_Identification/a%20national%20survey%20of%20eyewitness%20identification%20procedures%20in%20law%20enforcement%20agencies%202013.pdf.

¹⁵ Постанова Верховного Суду від 29.05.2019 р. у справі № 752/2385/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82188393> (дата звернення: 03.10.2025).

¹⁶ Постанова Верховного Суду від 03.08.2021 р. у справі № 761/6970/14-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98881928>.

¹⁷ Miao A. Avoid Misidentification in Eyewitness Identification Procedures. Lecture Notes in Education Psychology and Public Media. 2023. Vol. 5, № 1. P. 477–481. DOI: 10.54254/2753-7048/5/20220672.

¹⁸ Lin W., Strube M. J., Roediger H. L. The effects of repeated lineups and delay on eyewitness identification. Cognitive Research. 2019. Vol. 4, № 16. DOI: 10.1186/s41235-019-0168-1.

¹⁹ Постанова Верховного Суду від 20.06.2019 р. у справі № 607/12579/17-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82636244>.

²⁰ Кримінальний процесуальний кодекс ... URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

²¹ Wells G. L., Kovera M. B., Douglass A. B., Brewer N., Meissner C. A., Wixted J. T. Policy and procedure recommendations for the collection and preservation of eyewitness identification evidence. Law and

Верховний Суд визнав протокол пред'явлення для впізнання недопустимим, оскільки слідчий попередньо показав свідку відеозапис з місця події, на якому було зафіксовано підозрюваного, що фактично становило впізнання за матеріалами відеозапису²².

Заборона проводити повторне впізнання того самого об'єкта тією самою особою та за тими самими ознаками необхідна для протидії штучному зростанню впевненості та ефекту «вимоги вибору», коли свідок підсвідомо відчуває тиск на вибір. Багаторазове пред'явлення призводить до того, що зростає впевненість без підвищення точності, оскільки впевненість підживлюється не пам'яттю, а повторенням процедури. Окрім того, виникає небезпека вибору за відносним порівнянням, оскільки повторна процедура посилює схильність свідка до відносного судження (вибрати того, хто найбільше схожий), що є головним джерелом помилок²³.

Допустимість протоколу впізнання також залежить від дотримання слідчим обов'язку повідомити захисника або забезпечити його участь у проведенні слідчої дії. Якщо захисник, участь якого не є обов'язковою (ст. 52 КПК України)²⁴, не залучений до кримінального провадження, його відсутність не тягне недопустимості доказу, оскільки підозрюваний перебуває в ролі пасивного об'єкта впізнання й не свідчить проти себе²⁵. Натомість, коли захисник уже бере участь у провадженні, слідчий зобов'язаний належним чином повідомити його про пред'явлення підзахисного для впізнання, а якщо участь захисника в кримінальному провадженні за законом є обов'язковою — забезпечити його участь у проведенні слідчої дії²⁶. Порушення цього обов'язку позбавляє сторону захисту можливості контролювати об'єктивність процедури та зумовлює недопустимість протоколу впізнання.

Зазначений підхід поширюється на всі види цієї слідчої дії. Верховний Суд зазначає, що закон не вимагає присутності захисника під час проведення слідчих дій, у яких підозрюваний не бере участі, зокрема в упізнанні потерпілим або свідком вилучених під час досудового слідства речей²⁷. Натомість, коли впізнання речового доказу проводиться за клопотанням захисника, його відсутність суперечить вимогам ч. 6 ст. 223 КПК України²⁸, однак не визнається судовою практикою істотним порушенням, оскільки не впливає на достовірність процедури та не створює дисбалансу прав сторін²⁹.

Висновки. У результаті проведеного дослідження встановлено, що інститут пред'явлення для впізнання має розглядатися не лише як формалізована процесуальна дія, а як складний когнітивно-правовий процес, у межах якого взаємодіють норми кримінального процесу, криміналістичні принципи та закономірності психології пам'яті. Доведено, що достовірність результатів упізнання визначається не стільки формальним дотриманням процедури, скільки забезпеченням когнітивної незалежності пам'яті очевидця та усуненням суґестивного впливу.

Запропоновано уточнення критеріїв об'єктивності впізнання, які мають містити: 1) відсутність будь-яких дій слідчого, що можуть навіювати правильну відповідь; 2) стандартизацію умов проведення впізнання; 3) дотримання принципу одноразового тестування пам'яті як гарантії її достовірності; 4) до-

nego, wyjaśnienie granic jej dopuszczalności oraz kryteriów obiektywizmu. Badanie zostało przeprowadzone w oparciu o metody systemowo-strukturalne, kognitywno-psychologiczne i prawno-porównawcze, co pozwoliło na zidentyfikowanie relacji między regulami procesowymi a psychologicznymi mechanizmami pamięci. Ustalono, że o obiektywności identyfikacji decydują nie formalne cechy procedury, ale niezależność pamięci naocznego świadka i brak sugestywnego wpływu. Wyjaśniono treść zasady jednorazowego testowania pamięci, określono kryteria wiarygodności poznawczej oraz uzasadniono celowość stosowania algorytmów do generowania serii zdjęć. Autor stwierdza, że konieczne jest dostosowanie innowacyjnych metod identyfikacji (w szczególności podwójnie ślepej próby i sekwencyjnej) oraz włączenie zagranicznych doświadczeń do praktyki krajowej.

Słowa kluczowe: postępowanie karne; identyfikacja; podejście kognitywno-prawne; psychologia pamięci; sugestywny wpływ; jednorazowe testy pamięci.

Human Behavior. 2020. Vol. 44, № 1. P. 25-26. DOI: 10.1037/lhb0000359.

²² Постанова Верховного Суду від 02.02.2021 р. у справі № 366/1365/17. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94738005>.

²³ Steblay N. K., Dysart J. E. Repeated eyewitness identification procedures with the same suspect. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*. 2016. Vol. 5, № 3. P. 284-289. DOI: 10.1016/j.jarmac.2016.06.010.

²⁴ Кримінальний процесуальний кодекс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

²⁵ Постанова Верховного Суду від 26.03.2019 р. у справі № 466/5051/16-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80950758> (дата звернення: 03.10.2025).

²⁶ Постанова Верховного Суду від 20.06.2019 р. у справі № 607/12579/17-к. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82636244> (дата звернення: 03.10.2025).

²⁷ Постанова Верховного Суду від 15.04.2021 р. у справі № 227/641/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96406913>.

²⁸ Кримінальний процесуальний кодекс URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>.

²⁹ Постанова Верховного Суду від 05.04.2023 р. у справі № 683/1200/18. Єдиний державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144423>.

кументування всієї процедури засобами технічного фіксування для подальшої перевірки її об'єктивності.

Наукову новизну становить обґрунтування концепції когнітивно-правової природи впізнання, що дає змогу розглядати його як особливий різновид правової взаємодії, де достовірність результату залежить від взаємодії юридичних і психологічних чинників. Обґрунтовано необхідність упровадження критеріїв когнітивної надійності до оцінки доказів, отриманих унаслідок упізнання, а також наукове уточнення меж допустимості впізнання за фотознімками, відеоматеріалами або «живими» особами.

Практична значущість дослідження полягає у виробленні пропозицій щодо вдосконалення методики проведення пред'явлення для впізнання, спрямованих на підвищення достовірності доказів. Зокрема, доцільним є застосування алгоритмів автоматичного добору або генерації фоторядів із забезпеченням максимальної візуальної однорідності та мінімізації людського чинника.

Сформульовано положення, що мають значення для подальшого розвитку теорії та практики:

- принцип одноразового тестування пам'яті є ключовою гарантією достовірності результатів;

- упізнання не може повторюватися тією самою особою за тими самими ознаками, оскільки це спричиняє спотворення пам'яті;

- оцінка допустимості результатів упізнання має базуватися на критеріях когнітивної об'єктивності, а не лише на формальній відповідності нормам КПК України.

Перспективи подальших досліджень убачаємо в адаптації інноваційних методів проведення та оцінки впізнання, зокрема впровадженні «подвійного сліпого» та послідовного форматів, активному вивченні та інтеграції зарубіжного досвіду, а також у створенні науково обґрунтованих рекомендацій щодо когнітивних стандартів оцінки впізнання в судовому доказуванні.

References

- Bell, R., Menne, N. M., Mayer, C., & Buchner, A. (2024). On the advantages of using AI-generated images of filler faces for creating fair lineups. *Scientific Reports*, 14(1), 12304. <https://doi.org/10.1038/s41598-024-63004-z>
- Chaplynskyi, K. O. (2007). *Taktyka pred'yavleniya dlia vpoznannia pry rozsliduvanni zlochyniv proty zhyttia, zdorov'ia, voli ta statevoi nedotorkannosti osoby* [Tactics of identification during the investigation of crimes against life, health, liberty, and sexual integrity]. Dnipro: Dnipropetrovsk State University of Internal Affairs [in Ukrainian].
- Fitzgerald, R. J., Price, H. L., & Valentine, T. (2018). Eyewitness identification: Live, photo, and video lineups. *Psychology, Public Policy, and Law*, 24(3), 307–325. <https://doi.org/10.1037/law0000164>
- Lin, W., Strube, M. J., & Roediger, H. L. (2019). The effects of repeated lineups and delay on eyewitness identification. *Cognitive Research*, 4(16). <https://doi.org/10.1186/s41235-019-0168-1>
- Miao, A. (2023). Avoid misidentification in eyewitness identification procedures. *Lecture Notes in Education Psychology and Public Media*, 5(1), 477–481. <https://doi.org/10.54254/2753-7048/5/20220672>
- Murphy, G., Griswold, M., Kubu, B., Woods, D., Berryessa, C., Greene, K., & Berman, J. (2013). *A national survey of eyewitness identification procedures in law enforcement agencies*. Police Executive Research Forum. https://www.policeforum.org/assets/docs/Free_Online_Documents/Eyewitness_Identification/a%20national%20survey%20of%20eyewitness%20identification%20procedures%20in%20law%20enforcement%20agencies%202013.pdf (accessed October 3, 2025)
- Stebly, N. K., & Dysart, J. E. (2016). Repeated eyewitness identification procedures with the same suspect. *Journal of Applied Research in Memory and Cognition*, 5(3), 284–289. <https://doi.org/10.1016/j.jarmac.2016.06.010>
- Supreme Court of Ukraine. (2019, March 26). *Postanova u spravi No. 466/5051/16-k* [Judgment in case No. 466/5051/16-k]. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/80950758> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2019, May 29). *Postanova u spravi No. 752/2385/17*. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82188393> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2019, June 20). *Postanova u spravi No. 607/12579/17-k*. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/82636244> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2020, September 24). *Postanova u spravi No. 306/2629/17*. Yedynyi derzhavnyi reistr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/91855177> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].

- Supreme Court of Ukraine. (2021, February 2). *Postanova u spravi No. 366/1365/17*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/94738005> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2021, April 15). *Postanova u spravi No. 227/641/18*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/96406913> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2021, August 3). *Postanova u spravi No. 761/6970/14-k*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/98881928> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2023, February 8). *Postanova u spravi No. 201/2609/20*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/108930823> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2023, April 5). *Postanova u spravi No. 683/1200/18*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/110144423> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2023, September 20). *Postanova u spravi No. 760/149/18*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113722042> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine (Joint Chamber of the Cassation Criminal Court). (2023, September 25). *Postanova u spravi No. 208/2160/18*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/113817314> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Supreme Court of Ukraine. (2025, May 15). *Postanova u spravi No. 607/12421/22*. Yedynyi derzhavnyi reiestr sudovykh rishen. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/127537719> (accessed October 3, 2025) [in Ukrainian].
- Volobuiev, A. (2025). Pred'iavlennia osoby dlia vpiznannia: pred'iavliaty chy ne pred'iavliaty [Presentation of a person for identification: To present or not to present]. *Visnyk Lvivskoho Universytetu. Seriya Yurydychna*, 80, 282–288 [in Ukrainian].
- Wells, G. L., Kovera, M. B., Douglass, A. B., Brewer, N., Meissner, C. A., & Wixted, J. T. (2020). Policy and procedure recommendations for the collection and preservation of eyewitness identification evidence. *Law and Human Behavior*, 44(1), 3–36. <https://doi.org/10.1037/lhb0000359>

Надійшла до редколегії: 21.10.2025 / Рецензовано 28.11.2025 / Прийнято до друку 16.12.2025 / Доступно онлайн 30.01.2026

Приклад цитування:

Мірошніченко, Ю. (2025). Судове тлумачення та криміналістичне обґрунтування правил пред'явлення для впізнання. *Архів кримінології та судових наук*. 2 (12). 107-113. DOI: <https://doi.org/10.32353/acfs.12.2025.12>